

8. Effects of Physical Activity on the Physical and Psychosocial Health of Youth With Intellectual Disabilities: A Systematic Review and Meta-Analysis / N. J. Kapsal et al. J Phys Act Health. 2019. № 16 (12). P. 1187–1195.

9. Health professionals' experiences of behavioural family therapy for adults with intellectual disabilities: a thematic analysis / J. Hutchison et al. J Psychiatr Ment Health Nurs. 2017. № 24 (5). P. 272–281.

Вікторія КОРНІЄНКО,
завідувач кафедри психології та педагогіки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
д.психол.н., доцент
Зоя ПРИЛОУС,
лікар дитячої клінічної лікарні № 3 м. Дніпро

ПРО ОСОБИСТІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДІТЕЙ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Доведено, що труднощі адаптації та навчання у школі можуть мати однакові зовнішні прояви, що відбиваються на поведінці дитини, відносинах з однолітками, вчителями, але їх причини, психологічні та фізіологічні механізми, етіологія можуть бути зовсім різними. Тому і допомога дитині в кожному окремому випадку має бути спрямована не на зміну поведінки як такої, а на усунення небажаних причин її формування.

Актуальність нашого дослідження полягає у тому, аби визначити фактори, які впливають на порушення адаптації та поведінки дітей молодшого шкільного віку з мовленнєвими порушеннями у шкільних закладах освіти.

Відомо, що проблема вивчення взаємозв'язку особистісних особливостей дітей молодшого шкільного віку і шкільної адаптації в психологічній і педагогічній літературі вивчена ще недостатньо, тому в нашій роботі ми спробуємо найбільш повно розкрити цей взаємозв'язок. У молодшому шкільному віці (провідною в молодшому шкільному віці є навчальна діяльність, в цьому віці в основному складаються стосунки з учителями, виявляються індивідуальні якості та особливості) у дитини найчастіше виникають труднощі і проблеми в навчанні, які, як правило, переходять і в старші класи, якщо їх не коригувати. Тому цей вік є таким, коли відбувається формування таких важливих якостей, як характер, мислення, здібності, які впливають на адаптацію та дають початок успішному або неуспішному навчанню дитини в школі, його майбутнім успіхам.

Результати дослідження особистісних рис за допомогою «Дитячого варіанту особистісного тесту» Кеттелла виявили відмінності між двома групами вибірки за такими показниками: «Експресивність», «Оптимізм»,

«Незалежність» та «Незворушність» (табл. 1).

Таблиця 1. Порівняння показників особистісних рис за «Дитячим варіантом особистісного тесту» Кеттелла

Показники	Середнє значення діти з нормальним розвитком	Середнє значення діти з мовленнєвими порушеннями	Значення t-критерію Стьюдента	Рівень значимості p	Значення F-критерію Фішера	Рівень значимості p
Екстраверсія	5,00	4,30	-2,66	0,0101	1,51	0,2710
Оптимізм	4,70	5,80	-2,35	0,0224	1,78	0,1272
Незалежність	6,30	4,57	-2,94	0,0047	1,81	0,1156
Незворушність	4,73	6,53	-4,47	0,0000	2,55	0,0142

Результати дослідження, які показано в таблиці 1, свідчать, що діти, які мають мовленнєві порушення, відрізняються більш вираженою замкнутістю, недовірливістю, відокремленістю та байдужістю до навколишнього середовища, ніж здорові діти. Вони легко виводяться зі стану душевної рівноваги, частіше мають занижені настрої, демонструють залежність від дорослих та інших дітей, легко піддаються їх впливу, також вони відрізняються підвищеною нервовою напруженістю. Отримані результати підтверджуються в роботах низки авторів (А.С. Вінокур, Л.С. Волкова, О.Л. Жильцова, Г.А. Каше, Т.Б. Філічової, Г.В. Чіркиної), які доводять, що у дітей з мовленнєвими порушеннями недорозвинення емоційної сфери посилює слабкість психічної активності, зумовлює недостатність та нестійкість інтересу до навколишнього, відсутність ініціативи, самостійності, у них спостерігається знижена спостережливість та мотивація. Нездатність пригнічувати афект або потяг часто проявляється у схильності до імпульсивної поведінки, інтенсивної афективної реакції (бурхливі спалахи гніву, агресивні розряди) через незначні приводи (О.В. Українець) [5, 6, 8]. Молодші школярі з порушенням мовлення, на відміну від ровесників з нормальним розвитком, тривалий час є більш залежними від дорослих, для них притаманна пасивність, спонтанність поведінки (часто не можуть пояснити власних вчинків). У переважній більшості дітей домінують негативні емоції та підвищена схильність до стресових станів (Л.М. Шипіцина, Л.С. Волкова) [2, 4, 6].

Також варто зазначити, що ступінь вираженості таких реакцій залежить від умов, в яких знаходиться дитина. Якщо на його дефект не фіксують увагу,

не підкреслюють неправильність його мови нетактовними зауваженнями, намагаються всіляко його зрозуміти і полегшити важке положення в суспільстві, реактивних нашарувань в дитини спостерігається менше.

Тож у дітей, що мають мовленнєві порушення, з одного боку, усвідомлення своєї деякої неповноцінності може призводити до змін характеру: замкнутості, негативізму, бурхливих емоційних зривів, байдужості, нестійкості уваги. А з іншого боку, психологічні властивості мовної діяльності відображаються на формуванні у дітей її особистісної та емоційно-вольової сфери. Також психологічні особливості таких дітей зумовлюються її соціальним оточенням [1,3,7].

Відомо, що кожна дитина – це носій індивідуальних особливостей, відмінних від інших дітей, тому необхідний також індивідуальний підхід до кожної дитини, з якими б особливостями темпераменту, характеру вона не була, і як би це не відбивалося на її успішності. Допомогати адаптуватись до школи, умов навчання, досягненні гідних результатів в першу чергу повинні вчителі в школі, психологи та батьки.

1. Актуальні проблеми гуманітарної освіти: монографія / Г. П. Васянович та ін.; Нац. акад. пед. наук України, Львів. наук.-практ. центр проф.-техн. освіти. Київ: Педагогічна думка, 2012.- 159 с.

2. Бернадська Л. В. Виховання толерантності в учнів 5 – 7 класів шкіл-інтернатів у позаурочній діяльності : автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.07 / АПН України, Ін-т пробл. виховання. Київ, 2009.- 20 с.

3. Бондаренко Т. В. Методичні рекомендації для соціальних працівників щодо соціального супроводу випускників соціальних закладів (зокрема інтернатних). Київ: Держсоцслужба, 2006.- 168 с.

4. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. Київ: ВЦ „Академія”, 2006. -256 с.

5. Гавриш Н. В., Брежнева О. Г., Кіндрат І. Р. Розумне виховання : метод. посіб. Київ : Вид. Дім „Слово”, 2015.- 176 с.

6. Грибоєдова Т. О. Аспекти особистісного розвитку молодшого школяра, який виховується в закладах інтернатного типу. Психологія та педагогіка у XXI столітті: перспективні та пріоритетні напрями досліджень: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, Україна, 5 – 6 черв. 2015 року). Київ: ГО „Київ. наук. організація педагогіки та психології”, 2015. 82–85 с.

7. Коношенко С. В. Реабілітаційна робота з соціально дезадаптованими підлітками в умовах індустріального регіону: монографія. Слов'янськ : Друкарський двір. 2009.- 249 с.

8. Омельченко С. О. Теоретичні і методичні основи взаємодії соціальних інститутів суспільства в формуванні здорового способу життя учнів загальноосвітніх навчальних закладів: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.05 / Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Луганськ, 2008. 431 с.

9. Істратова О.М. Психодіагностика. Колекція кращих тестів. Вид.4-е. ростов н / Д: Фенікс, 2007. - 375 с. (Психологічний практикум).